

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

УДК 377.35:378(438)

Алла ЗАГОРОДНЯ,
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри професійної освіти
та управління навчальним закладом
Міжрегіональної академії управління персоналом

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

У статті обґрунтовано особливості професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі.

Ключові слова: професійна підготовка, економічна освіта, розвиток економічної освіти.

В статті обґрунтовано особливості професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, экономическое образование, развитие экономического образования

The article describes the features of professional training of specialists in the economic sector of higher education institutions of the Republic of Poland.

Key words: training, economic education, development of economic education.

Система освіти Польщі повністю інтегрована до Болонської системи, а у вітчизняну систему підготовки фахівців економічної галузі впроваджено Міжнародні норми класифікації освіти (ISCED). Упродовж тривалого періоду становлення та розвитку економічних структурних підрозділів, напрямів економічного дослідження формувалися та розвивалися різні економічні погляди, які залишили вагомий слід в історії розвитку економічної думки. Мережа вищих економічних навчальних закладів республіки охоплює університети, вищі школи, академії.

Метою статті є висвітлення особливостей професійної підготовки фахівців економічної галузі в системі освіти Республіки Польщі.

Виклад основного матеріалу. Польські вищі навчальні заклади, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців економічної галузі, представлені державною і недержавною формами власності. Усі типи вищих навчальних закладів здійснюють триступеневу підготовку фахівців таких освітніх рівнів: бакалавр (BA, licencjat); бакалавр (BSc, inzynier); магістр (MA, MSc, magister); доктор наук (PhD, doktor). До вищих навчальних закладів відносять університети, академії, інститути, коледжі, технікуми. На престижність та якість диплома форма власності жодним чином не впливає. Всі університети Польщі мають однакові освітні стандарти. Серед вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців економічної галузі, виокремлюють бізнесові, суспільно-економічні та класичні.

Моделювання – одна із провідних технологій системного аналізу в процесі дослідження складних поліструктурних систем, функціонування яких визначається значною кількістю зовнішніх та внутрішніх чинників. Саме до них належать освітні системи, складний характер яких визначається переважними чинниками свідомості, які здатні здійснювати регулюючий вплив на траєкторії розвитку даної системи. Доведено, що моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі не обмежується лише створенням концептуальної моделі, яку не завжди можна використати для прогнозування її розвитку. Моделювання освітньої діяльності формує наукове мислення, надає осмисленості соціокультурній ситуації, яка виникає в суспільстві. Багато економічних освітніх моделей визначають матеріальну відповідальність за якісне проведення освітнього процесу як професійний обов'язок його учасників. Найбільш поширеними

моделями, які є предметом обговорення польських науковців як у теоретичному, так і практичному аспектах, є:

- соціально-орієнтована (німецька);
- професійна;
- модульна;
- англосаксонська або спрощено-ліберальна (американська);
- східно-азіатська (японська).

Доведено, що найбільш ефективними та популярними моделями професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі є професійна, модульна та американська, що максимально відповідають національним інтересам розвитку економічного господарства країни.

Створення моделі передбачає виокремлення суттєвих характеристик наявної системи освіти, при цьому розмаїття варіантів щодо її параметрів не впливає на характеристику неперервності та наявні риси.

Варто зазначити, що передумовою сталого та якісного розвитку системи професійної освіти і навчання Польщі є реалізація польських стандартів професійних кваліфікацій (PSKZ). Стандарти використовуються з метою оцінювання широкого спектра професійних функцій у всіх галу, є критерієм оцінювання професійних характеристик кожного фахівця та спроможні задовольнити роботодавців у контексті оцінювання показників виконання професійних функцій.

Національні стандарти професійної освіти – це стандарти, уніфіковані для всіх категорій фахівців, які виконують професійні функції у визначеній галузі, у нашому випадку – в економічній, конкретно взятої країни. Зміст професійної підготовки фахівців економічної галузі в Республіці Польщі залежить від розроблених державних освітніх стандартів як провідної оцінки якості професійної освіти. Національні освітні стандарти в усьому світі стали активною реакцією освітньої галузі на всі фундаментальні зміни, які відбуваються в освітньому просторі, та формування парадигми розвитку суспільства, зорієнтованого на людину.

Зміст економічної освіти будується на основі наступних принципів: функціональної повноти змісту освіти; диференціації; інтеграції змісту освіти; прийнятності; диверсифікації. Сучасна структура змісту економічної освіти у вищих навчальних закладах Польщі визначається такими основними блоками підготовки фахівців: освітнім, спеціальним, психолого-педагогічним, соціокультурологічним, науково-професійним, практично зорієнтованим.

Добір форм і методів підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Польської республіки здійснюється у контексті моделювання, контекстного, імітаційного, проблемного та когнітивного типів навчання.

У польських науково-методичних джерелах методи навчання класифікують на основі наступних критеріїв:

- за історичною ознакою – класичні (традиційні) методи: виклад матеріалу, бесіда, виконання вправ та ін.; сучасні методи: проектів, моделювання та ін.;
- за пріоритетністю реалізації педагогічної функції – методи викладання/навчання: методи передачі та набуття знань (виклад матеріалу, читання

та ін.); методи, спрямовані на формування умінь і навичок (виконання вправ, практичних завдань та ін.); методи оцінки;

- за способом організації діяльності учнів/студентів – наочні методи (експозиція, демонстрація); методи самостійної діяльності (читання); методи роботи в групі (рольові ігри), комбіновані методи, що зазвичай передбачають кілька способів організації діяльності (експеримент);

- за типом стратегії викладання, в якій інтегровані – алгоритмічні методи (вправа, демонстрація); евристичні методи (проблемне навчання);

- за джерелом знань (соціально-історичний досвід людства) – пряме або опосередковане вивчення реальності засобами індивідуальної роботи, при цьому основним субкритерієм є носій інформації (слово, зображення, дія тощо).

Форми і методи підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі характеризуються не лише традиційністю, а й інноваційністю. Добір необхідних методів залежить від рівня професіоналізму викладачів, матеріально-технічного забезпечення освітнього закладу та стану забезпеченості його інфраструктури, професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі.

Однією з провідних європейських тенденцій розвитку вищої професійної освіти є професійне навчання та освіта дорослих, що зумовлено значною потребою перекваліфікації або підвищення освітньо-професійного рівня тієї категорії населення, яка володіє вже значним професійним досвідом, але при цьому потребує оновлення чи збагачення системи теоретичних знань у контексті новітніх (інноваційних) освітніх технологій.

Варто зауважити, що для польських освітніх установ характерний принцип децентралізації управління освітою як особлива риса освітніх систем різних країн. Міністр освіти України Л. Гриневич з цього приводу зазначає, що у європейському звіті Міністерства освіти Польщі щодо якості освіти децентралізація освіти визначена як одне з п'яти ключових питань майбутнього, а перенесення процесу прийняття рішень на рівень школи є важливою політичною стратегією, яка викликана недостатністю довіри до спроможності держави адекватно реагувати на потреби населення. Зокрема наголошується, що право на прийняття рішень надається перш за все тим категоріям, яких наслідки виконання стосуватимуться безпосередньо [1].

Входження Польщі до Європейського Союзу, на думку С. Деркач, формує в країні новий погляд на значення навчання та визначення його цілей, обумовлює необхідність реформування польської вищої професійної школи. Європейське бачення освіти та нові критерії щодо її якості орієнтує педагога на формування в студентів не лише національних почуттів, а й загальноєвропейської ідентичності, набуття відповідних професійних знань і долучення їх до цінностей європейської цивілізації [7].

Кожен вищий економічний навчальний заклад Польщі характеризується особливими, характерними лише для нього, напрямками підготовки.

Завдяки широкому спектру дисциплін на вибір, як стверджують дослідники, студенти мають змогу обирати та формувати свої власні знання, розвиток свого професійного шляху. Наприклад, в Економіч-

ному університеті Варшави на всіх спеціальностях напряму «Менеджмент» студентам другого курсу на вибір пропонуються такі дисципліни: «Філософія», «Психологія», «Економічні доктрини та їх розвиток», «Концепції функціонування економіки та їх еволюція». На третьому курсі дисципліни за вибором студента можуть різнитися залежно від спеціальності. Так, студентам спеціальності «Менеджмент виробництва» на вибір пропонуються такі навчальні курси: «Аналіз витрат виробництва», «Державно-приватне партнерство», «Промислова політика, облік і комп'ютеризація на малих підприємствах», «Податкові стратегії підприємств, малі та середні підприємства в розвитку економіки» та ін., а для студентів спеціальності «Управління підприємствами» – «Оцінка працівників», «Управління персоналом», «Планування й організація роботи», «Підприємливість», «Ринок праці» та ін. [5].

У мережі приватних професійних шкіл виокремлюють альтернативні школи, які лише нещодавно стали об'єктом наукового пошуку в контексті популяризації досліджень альтернативної освіти. Як зазначає О. Заболотна, дискусії щодо альтернативності в освіті підтримуються теоретиками педагогіки, представлені на шпальтах газет та часописів, звучать на наукових конференціях. У них, з одного боку, відстоюється незаперечне право людини на збереження особистості, автентичності, індивідуальності, а з іншого – прагнення до повернення школи ознак всевладної та авторитетної інституції [2].

Таким чином, тривалість навчання та рівень пропонованої економічної освіти у приватних вищих школах здебільшого відповідає європейським освітнім стандартам завдяки державному контролю та одночасно незалежній оцінці якості освітньої підготовки фахівців економічної галузі.

Особливістю навчання студентів в окремих вищих навчальних закладах Республіки Польщі є те, що вони пропонують безкоштовне навчання з картою поляка. До таких закладів належать: Державний університет «Люблінська політехніка», Державний університет імені Марії Складовської-Кюрі, Краківський економічний університет.

Деякі польські виші використовують Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS), яка широко розповсюджена у Європі та прийнята з метою полегшення процедури порівняння рівня освіти студентів із різних напрямів навчання. Польські ВНЗ належать до групи міжнародного обміну студентами. Такі програми, як SOCRATES/Erasmus, двосторонні договори між університетами, які розбудовують контакти з польськими й закордонними вищими навчальними закладами, дають можливість підвищувати професійний рівень та формування професійних компетенцій студентами та випускниками багатьох вишів Польщі у різних типах освітніх установ країн Західної Європи, Америки та Японії [3].

Міжнародні норми (ISCED) висувають високі вимоги до мережі вищих навчальних закладів, зокрема різні типи освітніх установ зобов'язані: володіти прийнятою Європейською комісією матеріальною та методичною базами, мати програми навчання студентів польською та англійською мовами, а також, незалежно від форми власності, – висококваліфікований професорсько-викладацький склад.

Вищі навчальні заклади країни зобов'язані

бути прийнятими до Європейської системи обміну студентами, аби забезпечувати своїм студентам проходження навчання у відомих університетах Європи та світу (Англія, США, Канада, Німеччина, Франція, Іспанія, Італія, Австралія). Дотримання цих вимог сприяло впровадженню в польських ВНЗ нових стандартів економічної освіти і методик навчання, спрямованих більше на практичне застосування студентами отриманих знань та забезпечення відповідності отриманої освіти економічної галузі потребам європейського ринку праці. Якість польської економічної освіти підтверджують численні європейські рейтинги, представлені авторитетними європейськими виданнями [6].

Навчальні заклади, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців у країнах Європейського Союзу, зокрема й Республіці Польщі, стикаються з подібними труднощами: необхідність підтримки розвитку ідентичності фахівця-економіста; поєднання практики та теорії; поєднання знань з предмета та методики викладання; підвищення статусу фахівця та підготовка його до задоволення потреб суспільства у XXI столітті [4].

Польські університети беруть активну участь у програмах обміну, зокрема польські студенти отримують можливість навчатися, практикуватися, стажуватися у вищих навчальних закладах інших європейських країн.

Навчання в Польщі триває від трьох до п'яти років. Навчальний рік включає два семестри і триває 10 місяців. Викладання, як правило, здійснюється польською мовою, проте окремі приватні навчальні заклади пропонують освітні програми й англійською, однак при цьому необхідно мати початковий рівень володіння мовою, а також пам'ятати, що вартість навчання буде вищою. Для громадян Польщі навчання в державних університетах безкоштовне, тоді як для іноземців – платне. У недержавних університетах як іноземці, так і поляки навчаються на платній основі, однак зарахування студентів-іноземців, порівняно із громадянами Польщі, здійснюється на різних умовах. При вступі абітурієнт повинен надати свідоцтво про повну середню освіту. Кожен навчальний заклад має право індивідуально визначати умови вступу. Так, університети Варшави проводять вступні співбесіди або здійснюють зарахування на підставі тестувань з англійської чи польської мов.

Висновок. Таким чином, представлені нами матеріали щодо особливостей професійної підготовки фахівців економічної галузі у системі освіти Республіки Польщі дають можливість зробити висновок, що вищі навчальні заклади цієї країни, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців економічної галузі, представлені державною і недержавною формами власності. До вищих навчальних закладів відносять університети, академії, інститути, коледжі, технікуми. На престижність та якість диплома форма власності жодним чином не впливає. Всі університети Польщі мають однакові освітні стандарти. Серед вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців економічної галузі, виокремлюють бізнесові, суспільно-економічні та класичні.

Польща, подібно до інших європейських країн, впроваджує в освітній, технічний та науковий галузях стандарти і норми Болонської системи. По закін-

ченні університету студенти отримують дипломи європейського зразка, що у майбутньому дає їм можливість працювати в багатьох країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Деркач С. Освітні реформ в Польщі [Електронний ресурс] / С. Деркач. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/21/visnuk_24.pdf.

2. Заболотна О. Альтернативна освіта як предмет наукового дискурсу у вітчизняному та зарубіжному педагогічному просторі [Електронний ресурс] / О. Заболотна. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2009/2009_1_4.pdf.

3. Університети Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/abroad/higher_school/university/search-30-99-0-841-0.html.

4. BIURO STUDIÓW PODYPLOMOWYCH UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W POZNANIU; Wielkopolska Szkoła Biznesu Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu [Zasobów elektronicznych]. – Tryb dostępu : <http://podyplomowe.ue.poznan.pl/>.

5. Organizacja systemu edukacji w Polsce 2009-2010. – Komisja Europejska : Eurybase, 2010. – 340 s.

6. Standardy kształcenia dla kierunku studiów: ekonomia [Zasobów elektronicznych]. – Tryb dostępu : <http://www.wpt.dracosk.pl/files/dydaktyka/Standardy%20Ekonomia.pdf>.

7. System akredytacji programów kształcenia i szkol wyższych. – Warszawa : Forum, 2004. – 99 s.

Дата надходження до редакції: 12.09.2016 р.

УДК 371.1:94(477.83/86) «1927-1933»

Марія ЮЗИК,

магістр педагогіки вищої школи

учитель польської мови Центру іноземних мов «Class»

м. Чорткова Тернопільської області

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ГАЛИЧИНИ (1927-1933 РОКИ)

Стаття присвячена розкриттю особливостей організації навчального процесу в освітніх закладах Галичини у 1927-1933 роках. На основі інструкції Міністерства віросповідань і освіти Польщі подаються відомості стосовно чіткої організації праці у I, II і III відділах – загального, середнього та професійного шкільництва.

Ключові слова: організація навчального процесу, інструкція, розпорядження, відділ листувань, реєстрація актів, щоденник фінансів, господарський відділ, I відділ – загального шкільництва, II відділ – середнього шкільництва, III відділ – професійного шкільництва.

Статья посвящена раскрытию особенностей организации учебного процесса в учебных заведениях Галиции в 1927-1933 годах. На основе инструкции Министерства вероисповеданий и образования Польши приводятся сведения относительно четкой организации труда в I, II и III отделах – общего, среднего и профессионального образования.

Ключевые слова: организация учебного процесса, инструкция, распоряжение, отдел переписок, регистрация актов, дневник финансов, хозяйственный отдел, I отдел – общего образования, II отдел – среднего образования, III отдел – профессионального образования.

The article reveals the peculiarities of the educational process in schools in Galicia (1927-1933). There are data on the precise organization of work in I, II, III parts - general school system, secondary school system and professional according to the instructions from the Ministry of Education and faiths Poland.

Key words: organization of educational process, instruction, order, correspondence department, registration acts, Finance blog, Economic Department, Section I – General schooling, Section II – mean schooling, Section III – professional schooling.

Відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті вивчення і творче осмислення педагогічного досвіду в різних регіонах нашої держави спрямовується вченими на зміни освітніх орієнтирів.

Заслужують на увагу дослідження, що стосуються історії українського шкільництва (І. Зайченко, О. Сухомлинська, Б. Ступарик [4; 6; 7]), дидактичної думки (Т. Завгородня, В. Пилипчук, Л. Черкашина, Г. Черненко [2; 3]), організації навчання в школах та гімназіях Галичини у 1919-1939 роках (І. Гаврищак, Д. Герцюк, І. Курляк, С. Лаба, В. Рак, С. Чуйко, Р. Яковичин, О. Юзик [1; 6; 9]).